

ЕКСТРЕМИЗАМ И ХУЛИГАНИЗАМ НА БАЛКАНУ

Мирослав Р. Радовановић¹

Достављен: 03.04.2025.

Прихваћен: 17.04.2025.

Језик рада: Српски

Тип рада: Приказ књиге

DOI број: 10.5937/vojdela2501079R



Марија Ђорић. 2024.
*Екстремизам и хулиганизам
на Балкану.*
Београд: Институт за
политичке студије, 251 стр.

Монографија „Екстремизам и хулиганизам на Балкану” представља свеобухватну научну анализу савремених политичких феномена и то не само на националном, већ и регионалном нивоу, што јој даје посебан значај. Поред елаборирања најбитнијих политичких дешавања у контексту екстремизма и хулиганизма, књига се бави и предикцијом потенцијалних проблема (што је у друштвеним наукама увек клизав терен) до којих може доћи ако превенција насловљених појава не буде адекватно спроведена. Научно предвиђање је засигурно најкомплекснији и најузвишенији формат научног мишљења, те је стога ово дело и вредно пажње, посебно што нуди стратешка решења за потенцијално малигне појаве у друштву.

Ова монографија је објављено 2024. године и представља сумиране историјске чињенице обogaћене актуелним дешавањима у земљи и региону, а са циљем предикције потенцијалне деструкције друштва до које може доћи неадекватним приступом екстремизму који данас прожима све поре друштва. Успех добро обрађене анализе друштвених и политичких парадигми може

¹ Институт за политичке студије, Београд,
Република Србија, Е-mail: miroslavradovanovic6@
gmail.com; ORCID: 0009-0009-5862-643x.

се тражити у компетентности, искуству и професионализму аутора, али и мултидисциплинарном сагледавању проблема. Овакав приступ је и више него пожељан, посебно када је реч о сложеној и акутној појави коју је уз то веома тешко дефинисати.

Књига „Екстремизам и хулиганизам на Балкану“ је обима 251 страна и подељена је на четири поглавља. У првом поглављу се објашњавају модерне геополитичке промене на Балкану, са посебним освртом на то како напредни свет гледа на ову „колевку“ словенских народа. Стигма која је наметнута овом друштву (демонизовано друштво) прати нас кроз целу историју и колико год покушавали да се тога ослободимо све више тонемо у *balk*², како иначе ове просторе и народе сагледавају напредни народи. Живети на Балкану, по речима Хантингтона у „поцепаним земљама“, значи непрестано лебдети у простору потенцијалних конфликта услед опште хетерогености друштва на националном, религијском и културолошком плану. Стога је и логично што је аутор значајну пажњу усмерио расветљавању појма и значаја Балкана и геополитичкој важности истог за оне (читај напредне) који на све начине деградирају њихов значај давајући им различите епитете као израз опште слике и расположења према њима, а и из жеље да себе прикажу другачијим. Балкан као међа раздвајања Истока и Запада и као територија сусрета и судара различитих култура, поприште је сталних сукоба налик Хераклитовој „вечној ватри“, којој нема краја, па с тим у вези на крају поглавља провлачи

се за све нас егзистенцијално питање на које аутор у наредним поглављима даје недвосмислен одговор, а то је „може ли бити мира на Балкану“.

У другом поглављу аутор квантитивно улаже највише напора на првом месту дефинисању, готово неухватљивог и аморфног, појма екстремизма као својеврсног искакања из опште-прихваћених оквира нормалности. Аутор примећује да екстремизам често у свести обичног човека има негативну конотацију, али тек радикализацијом истог он добија негативна³ одређења. Неухватљивост појма и појаве екстремизма огледа се и у томе што у процесу његовог сазревања код особе много тога зависи од емоционалног стања личности и околине у којој живи, што му даје велику и готово несагледиву ширину и немогућност дефинисања његових јасних граница. Аутор процес радикализације чини пријемчивим кроз различита метафорична поређења, нпр. попут успињања уз степенце, за које бих додао да немају краја као ни „лествица“ добрих дела у Хришћанству. У оквиру другог поглавља аутор поред својеврсног осврта на историјске оквире унутар којих се појавио екстремизам као такав, даје велики допринос сагледавању феномена екстремизма и тероризма кроз савремене трендове дајући утицају модерне технике, по свему судећи, заслужено место. Поред модерне технике нови изазов у изучавању екстремизма и тероризма представља и његова индивидуализација која руши границе које су их до сада дефинисале указујући на њихову варијабилност. Аутор нас недвосмислено

² Персијско-турска реч *Balk*, у основи значи блато и постоји теза по којој је то реч из које је изведен назив Балкан.

³ Религијски екстремизам данас многи и у Православљу прихватају под изговор јединог пута ка очувању чисте отачке вере у свету који „у злу лежи“ и то под крајње радикалном паролом „Православље или смрт“.

наводи на мисао како је једини пут ка правилном сагледавању ових потенцијално малигнух друштвених појава кроз одбацивање свих стереотипа и предрасуда, јер екстремизам је, попут вируса, кроз историју претрпео низ различитих мутација, а ова садашња готово смо сигурни није и коначна. Даље, у другом поглављу аутор јасно, прецизно и концизно, готово уџбенички јасно дефинише појмовне разлике екстремизма и тероризма дајући упутствима младим и будућим истраживачима у овој области и круцијалне савете. Значај овог дела не огледа се само у дефинисању појмова и разлика међу њима, већ и у понуђеном решењу предупређивања и рехабилитацији екстремиста и екстремизма начелно. Оно што ово дело разликује од историјских монографија јесте то што кроз садржај управо овог другог поглавља аутор креће са историјским освртом на појаве екстремизма и доводи нас до савременог решења у борби са том појавом указујући на све мањкавости исте, како би та евентуална победа над екстремизмом избегла епитет „пирове победе”. Након свега образложеног извучи се крајње објективан закључак да друго поглавље представља квалитативно и квантитативно посматрано есенцију овог дела.

У наредном поглављу аутор са једног крајње широког терена екстремизма, прелази на појам који савременом човеку представља готово синоним за екстремизам, а то је хулиганизам. Глобална појава као што је хулиганизам на Балкану добија сасвим нове контуре. Хулиганизам представља, по мишљењу аутора, хибридную категорију екстремизма који се не може сврстати у „чист” облик јер прераста у врсту криминала. Поље ве-

чите обмане, национализам и патриотизам, у хулиганизму постају простор за регрутацију, а спорт као средство спајања људи на Балкану постаје његова Ахилова тетива. Аутор анализом постојећег стања у земљама Балкана увиђа да хулиганизам своју егзистенцију проналази углавном у спортовима шире популарности. Фудбал као спорт најчешће повезују са „десничарским екстремизмом”, а хулигани су често повезани са криминалним и политичким структурама, што се још назива и „политизација хулиганизма”. На Балкану се и бенигне појаве навијаштва често преобликују у ону сасвим другу крајност, а аутор на крају поглавља даје препоруке за превентивне мере у сузбијању хулиганизма, који годинама уназад има деструктивне последице по мир у нашем региону. Према речима аутора, са хулиганизмом мора бити синхронизована борба ради очувања глобалног мира.

Последње поглавље хронолошки гледано могло би бити и прво, јер се дотиче појава из прошлости. Појаве контроверзног карактера, Млада Босна и Соколи, иако перципирани на различите начине представљају историјски интересантан спој спорта и политике. Аутор компаративном анализом идеологија увиђа њихову подударност, а дистинкција се препознаје у методама деловања, начину организовања и структури. Од настанка у 19. веку у Аустроугарској монархији за кратко време соколство од крајње наивне појаве постаје хијерархизована организација која је представљала „државу у малом”. Идејно усмерење организације варира од национализма до панславенства, а у основи се налази потреба за ослобођењем. Сличног идејног усмерења је и покрет Млада

Босна, али организационо је на далеко нижем нивоу. Изучавање ових организација је често у светлу Сарајевског атентата што на исте спушта неправедно сенку терористичких организација, а што аутор анализом постојећих и доступних извора жели да оповргне. На крају поглавља аутор таксативно наводи круцијалне разлике између ове две организације, где Младој Босни приписује виолентност а Соколство организациону супериорност. Аутор на крају поглавља признаје историјски значајним организацијама дезинтегришући фактор у погледу Аустроугарске монархије, али не допушта да вео терористичке организације падне на њих.

Када се сагледа укупан значај монографије „Екстремизам и хулигани-

зам на Балкану”, може се констатовати да је аутор испред свог времена, узимајући у обзир веома успешне научне предикције. То је постигнуто захваљујући не само различитом приступу и богатом научном искуству аутора, већ и мултидисциплинарном сагледавању савремених друштвених и политичких парадигми. За будуће истраживаче у овој области ова монографија представљаће пронађени „свети грал” за којим се тако дуго трагало. Ово је монографија која се увек може изнова читати, јер поред тога што веома стручно објашњава поједине политичке процесе, она их у исто време са готово математичком прецизношћу предвиђа, чиме осветљава поједине тамне вилајете друштвених наука.